

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО ПРАВА ТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

DOI: 10.33663/0869-2491-2020-31-272-281

УДК 347.457

А. Ю. БАБАСКІН,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник*
ORCID : 0000-0001-6624-1876

ПРАВОВА ПРИРОДА СУБОРДИНОВАНОГО БОРГУ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

У статті досліджується правова природа субординованого боргу фінансових установ в Україні, на прикладі банків. Автор розглядає субординований борг як господарське зобов'язання із залучення фінансовою установою позики, кредиту, банківського вкладу, на умовах субординованого боргу. Такі господарські зобов'язання є довгостроковими, незабезпеченими, оплатними, та такими, що змінюють черговість задоволення вимог кредиторів, що застосовується у випадку ліквідації чи банкрутства боржника. Надана порівняльна характеристика субординованого боргу та гібридних капітальних інструментів як складових частин додаткового капіталу банку, та надані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України.

Ключові слова: позика, кредит, депозит, капітал, регулятивний капітал, проценти, субординований борг, гібридний капітальний інструмент.

Бабаскин А. Ю. Правовая природа субординированного долга финансовых учреждений в Украине

В статье исследуется правовая природа субординированного долга финансовых учреждений в Украине, на примере банков. Автор рассматривает субординированный долг как хозяйственное обязательство по привлечению финансовым учреждением займа, кредита, банковского вклада на условиях субординированного долга. Такие хозяйственные обязательства являются долгосрочными, необеспеченными, возмездными, и такими, которые меняют очередность удовлетворения требований кредиторов, которая применяется в случае ликвидации или банкротства должника. Предоставлена сравнительная характеристика субординированного долга и гибридных капитальных инструментов как составных частей дополнительного капитала банка, и даны предложения по совершенствованию действующего законодательства Украины.

Ключевые слова: займ, кредит, депозит, капитал, регулятивный капитал, проценты, субординированный долг, гибридный капитальный инструмент.

Babaskin Anatoliy. Legal nature of the subordinated debt of financial institutions in Ukraine

In the article, the author investigated the legal nature of the subordinated debt of financial institutions in Ukraine, using banks as an example. The author considers subordinated debt as

*Babaskin Anatoliy, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer

an economic legal relationship to attract a financial institution a loan, credit, bank deposit on the terms of subordinated debt. Such business obligations are long-term, unsecured, onerous, and such that they change the order of satisfaction of creditors' claims, which applies in the event of the liquidation or bankruptcy of the debtor. The article provides a comparative description of subordinated debt and hybrid capital instruments as components of the bank's additional capital, and offers suggestions for improving the current legislation of Ukraine.

Key words: loan, credit, deposit, capital, regulatory capital, interest, subordinated debt, hybrid capital instrument.

Постановка проблеми. В умовах наявності хронічних кризових явищ у реальному секторі економіки України, які періодично посилюються банківськими та валютними кризами, актуальною є потреба у підвищенні капіталізації банків та небанківських фінансових установ. Протягом останніх десятиріч залучення фінансовими установами коштів на умовах субординованого боргу було одним із ефективних інструментів такої капіталізації в умовах нестабільного економічного зростання. Запровадження в законодавстві України *новітніх гібридних капітальних інструментів*, які використовуються для капіталізації фінансових установ, свідчить про необхідність подальших досліджень правового регулювання субординованого боргу, включаючи проведення його порівняльного аналізу із правовим регулюванням зазначених гібридних капітальних інструментів.

Метою дослідження є визначення правової природи субординованого боргу з точки зору приватного права, виявлення ознак, які відрізняють останній від новітніх гібридних інструментів, що використовуються для капіталізації фінансових установ, на прикладі банків, та надання пропозицій щодо вдосконалення законодавства України у цій сфері.

Проблематика правового регулювання субординованого боргу була предметом дослідження у багатьох галузях вітчизняної і зарубіжної науки. Ця проблематика переважно досліджувалась представниками економічної науки, в контексті формування капіталу фінансових установ (І. Кравчук, М. Миколишин, Є. Петріковою, О. Мірошніченко, С. Клименко та ін.), а правниками досліджувалась переважно в контексті субординації вимог кредиторів у міжкредиторських договорах та справах про банкрутство боржників, правової природи субординованих кредитів та нетрадиційних квазіспособів забезпечення виконання зобов'язань (Л. Вжеш, Д. Гравін, К. Гавальда, Ж. Стуфле, С. Овсейко, Д. Габдрахманов, Л. Єфімова, М. Венецька, А. Буркова, А. Мазур, Є. Меліхов, В. Фогель та ін.). Водночас окремих досліджень правової природи субординованого боргу фінансових установ останнім часом не проводилось. З огляду на вказане та з урахуванням поступового приведення банківського законодавства України у відповідність до стандартів Базель III, зазначена проблематика потребує додаткових досліджень, а чинне законодавство у цій сфері – вдосконалення.

В Україні регулятивний капітал банку поділяється на основний та додатковий. За умови надання Національним банком України дозволу до додаткового капіталу банку може включатись субординований борг (від англ. Subordinated debt – підлеглий, ставити у залежність), який закон визначає «як звичайні не забезпечені банком боргові капітальні інструменти, які за умовою договору не можуть бути заборані з банку раніше 5 років, а у випадку банкрутства чи ліквідації повертаються інвестору після погашення претензій всіх інших кредиторів. При цьому сума субординованого боргу, включеного у капітал банку, щорічно зменшується

на 20 відсотків її первинного розміру протягом п'яти останніх років дії договору» (ст. 30 Закону України «Про банки і банківську діяльність»).

Окрім цього Закону, вимоги щодо залучення банками коштів на умовах субординованого боргу містить розділ III Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368 (надалі – Інструкція). Згідно з Інструкцією залучення банком коштів на умовах субординованого боргу здійснюється шляхом укладення прямих договорів між банком-боржником та інвестором (позика, кредит, депозит) або шляхом випуску банком-боржником облігацій (про що укладається договір про залучення коштів шляхом випуску облігацій). При цьому у разі залучення коштів на умовах субординованого боргу від однієї особи в сумі більше ніж 2 млн грн кошти можуть залучатись лише шляхом укладення прямих договорів з інвестором. Відповідно у разі укладення між банком-боржником та інвестором прямого договору правовою підставою для залучення коштів банком-боржником є один із таких цивільно-правових договорів: договір позики, кредитний договір, договір банківського вкладу (статті 1048, 1054, 1058 Цивільного кодексу України). Зазначимо, що в Україні залучення коштів на умовах субординованого боргу притаманно не тільки банкам, а й небанківським фінансовим установам¹.

Відповідно до положень банківського законодавства України, яке є найбільш розгалуженим стосовно субординованого боргу, останнім є позика, кредит, депозит (надалі – субординований борг), що характеризується, зокрема, таким:

1. Правова підстава для залучення коштів на умовах субординованого боргу – господарський договір (договір позики, кредитний договір, договір банківського вкладу, договір про залучення коштів шляхом випуску облігацій) з умовами субординованого боргу.
2. Боржником за субординованим боргом є банк.
3. Інвестором (кредитор) є юридична особа (резидент або нерезидент). Банк-резидент може бути інвестором лише за умови дотримання ним нормативів капіталу та ліквідності протягом останніх трьох місяців, що передують даті надання коштів на умовах субординованого боргу.
4. Матеріальний об'єкт субординованого боргу – грошові кошти, конвертована іноземна валюта 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів², банківські метали (золото в стандартних та/або мірних зливках із фізичною поставкою до банку).
5. Термін повернення коштів, залучених на умовах субординованого боргу – не менше п'яти років. У банківській практиці субординований борг залучається переважно на строк від семи років³.
6. Субординований борг є оплатним. Підпорядкованість субординованих зобов'язань по відношенню до інших (звичайних) несубординованих боргових зобов'язань обумовлює їх вищу ризикованість для інвестора, а відповідно, підвищені процентні ставки дохідності за ними. З огляду на це максимальний розмір процентних ставок за коштами, залученими на умовах субординованого боргу, обмежуються нормами публічного права. В Україні процентні ставки за субординованим боргом не можуть перевищувати максимальної ставки залучення субординованого боргу, що встановлюється за рішенням Правління Національного банку України на відповідну дату. На

цей час така максимальна процентна ставка (з урахуванням комісії, неустойки та інших зборів, установлених відповідними договорами) встановлена постановою Правління Національного банку України від 30 грудня 2010 р. № 592 «Про встановлення максимальної процентної ставки за залученими коштами на умовах субординованого боргу»⁴. Капіталізація та авансова виплата процентів за коштами, залученими на умовах субординованого боргу, забороняються.

7. Права вимоги на отримання коштів залучених на умовах субординованого боргу, не можуть бути предметом застави за кредитами та іншими операціями банку-боржника.
8. Зобов'язання щодо повернення коштів, залучених на умовах субординованого боргу, є не забезпеченими.
9. У випадку банкруства чи ліквідації банку-боржника повернення коштів, залучених на умовах субординованого боргу, відбувається у останню десятю чергу, після погашення претензій усіх інших кредиторів (ч. 1 ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»).
10. Залучення та дострокове повернення субординованого боргу банком-боржником може відбуватися лише за ініціативою банку-боржника та за згодою інвестора та отримання відповідного дозволу Національного банку України.

У свою чергу норми ст. 43 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та Положення про спосіб, розмір та умови надання Фондом гарантування вкладів фізичних осіб фінансової підтримки, затвердженого дирекцією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 12.07.2012 р. № 8 (у редакції рішення виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 18.09.2014 р. № 94)⁵ встановлюють особливості залучення приймаючим чи перехідним банком коштів, на умовах субординованого боргу як особливого способу надання останнім фінансової підтримки з боку Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Такі кошти, зокрема, залучаються виключно у гривні та є забезпеченими заставою. З огляду на це задоволення вимог Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за субординованим боргом у разі ліквідації банку-боржника відбувається в позачерговому порядку за рахунок предмета застави (ч. 3 ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»), а якщо обсяг коштів від продажу заставленого майна недостатній для задоволення вимог Фонду, незадоволені вимоги Фонду підлягають задоволенню у 3-ю чергу, встановлену частиною першою ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

Загалом схожі підходи до правового регулювання субординованого боргу демонструє і банківське законодавство країн – членів ЄС та ОЕСР (наприклад, Італії⁶, Франції⁷, Польщі⁸, Канади⁹, а також країн колишнього СРСР (наприклад, Російської Федерації¹⁰, Республіки Білорусь¹¹, Республіки Молдова¹², Республіки Казахстан¹³). Як відомо, механізм субординації вимог кредиторів був створений у США, коли кредитні організації мали потребу в додатковому фінансуванні для виходу з економічної кризи 1929 р., та поступово був започаткований в інших правопорядках¹⁴. В європейській практиці субординований борг традиційно відносять до інструментів мезонінного фінансування¹⁵. В цілому існуюча правова регламентація субординованого боргу в європейських країнах значною мірою зумовлена положеннями статей 62, 63 Регламенту ЄС № 575/2013 Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 р. про пруденційні вимоги до

кредитних установ і інвестиційних фірм, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 648/2012¹⁶, прийнятого на виконання Директиви 2013/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 р. про доступ до діяльності кредитних організацій і пруденційного нагляду за діяльністю кредитних установ та інвестиційних фірм, що вносить зміни до Директиви 2002/87/ЄС і скасовує Директиви 2006/48/ЄС і 2006/49/ЄС¹⁷, а також положеннями Базельської угоди оцінки достатності капіталу та встановлення стандартів капіталу (Базель I 1988 р.), та Базельської угоди про капітал (Базель II 2004 р.), які визначили місце субординованих боргових зобов'язань у власному капіталі банків.

В Україні практика залучення фінансовими установами коштів на умовах субординованого боргу отримала поширення з кількох причин: по-перше, на відміну від збільшення статутного капіталу залучення субординованого боргу не надає інвестору права на управління та відповідно не веде до втрати власниками контролю за фінансовою установою; по-друге, залучення субординованого боргу надає боржнику стабільне довгострокове фінансування, яке уможливорює останньому покращити структуру свого балансу та планувати свою діяльність на тривалий строк; по-третє, механізм залучення коштів на умовах субординованого боргу є простіший та дешевший, ніж той, що має місце при збільшенні статутного капіталу фінансових установ; по-четверте, на відміну від сплати дивідендів, сплата процентів за субординованим боргом не залежить від наявності у боржника прибутку, і може здійснюватись з періодичністю, що встановлена в договорі, а не один раз на рік за підсумками календарного року, як це встановлено законом для дивідендів акціонерам банків.

Говорячи про залучення фінансовими установами коштів на умовах субординованого боргу, слід звернути увагу на недоліки його правового регулювання.

По-перше, на відміну від частини першої ст. 52 Закону України «Про гарантування вкладів фізичних осіб», яка встановлює черговість задоволення вимог кредиторів за субординованим боргом, у процесі ліквідаційної процедури банків, ст. 64 Кодексу України з процедур банкрутства, та статті розділу VII вказаного Кодексу, які регулюють особливості провадження у справах про банкрутство окремих категорій боржників, не визначають черговості задоволення вимог кредиторів небанківських фінансових установ за субординованим боргом. Відповідно вимоги кредиторів за субординованим боргом підлягають задоволенню у загальному порядку, у шосту чергу, разом з іншими вимогами, які не підпадають під перші п'ять черг. Імперативні публічно-правові норми ст. 64 Кодексу України з процедур банкрутства не передбачають можливості зміни порядку задоволення вимог кредиторів, зокрема черговості їх задоволення, в договірному порядку.

Зазначене свідчить про потребу встановлення у Кодексі черговості задоволення вимог кредитора за субординованим боргом фінансових установ.

По-друге, чинне банківське законодавство України характеризується запровадженням положень нових стандартів Базель III (2010–2011 рр.), які передбачають реформування регулювання капіталу банків. Зазначені стандарти передбачають реформування додаткового капіталу 1 рівня, Additional Tier, AT 1, до якого включаються інструменти, зокрема, субординовані щодо вкладників, кредиторів зі звичайним правом, субординованому боргу банку, які є безстроковими та такими, що можуть бути достроково погашенні не раніше 5 років¹⁸. Упровадження таких стандартів в Україні, як і в інших країнах з перехідною економікою, відбувається

поступово, з урахуванням специфіки їх національного законодавства.

Стаття 30 Закону України «Про банки і банківську діяльність» надає право банкам за умови затвердження Національним банком України включити до додаткового капіталу не тільки субординований борг, а й гібридні (борг/капітал) капітальні інструменти. Такі боргові зобов'язання (надалі – капітальні інструменти) мають відповідати таким критеріям: вони є не забезпеченими банком, субординованими і повністю сплаченими; вони не можуть бути погашені за ініціативою власника; вони можуть вільно брати участь у покритті збитків без пред'явлення банку вимоги про припинення торгових операцій; вони дозволяють відстрочення обслуговування зобов'язань щодо сплати відсотків, якщо рівень прибутковості не дозволяє здійснити такі виплати; капітальний інструмент з умовами списання/конверсії, який включається до додаткового капіталу.

З урахуванням викладеного, а також положень розділу III Інструкції, зазначені капітальні інструменти мають такі найбільш суттєві відмінності від субординованого боргу:

1. Капітальний інструмент є більш довгостроковим – строк погашення не менше ніж 50 років.
2. Основна сума капітального інструменту в разі настання тригерної події, повністю або частково підлягає: списанню на безповоротній основі – повне або часткове припинення зобов'язань банку за основною сумою капітального інструменту (прощення боргу); або конверсії в прості акції банку – повне або часткове припинення зобов'язань банку за основною сумою капітального інструменту шляхом спрямування коштів за припиненими зобов'язаннями на придбання простих акцій банку додаткової емісії. Тригерна подія настає в разі зниження п'яти і більше разів за останні 30 календарних днів поспіль показника достатності основного капіталу банку для визначення тригерної події нижче тригерного значення, визначеного Інструкцією.
3. Банк має право прийняти рішення про припинення сплати процентів за Інструментом у будь-який час та на необмежений період, якщо нарахування таких процентів може призвести до настання однієї або декількох подій, передбачених Інструкцією (зокрема, тригерної події, зниження значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу нижче 10,625 % тощо). При цьому у разі настання тригерної події банк списує нараховані проценти за капітальним інструментом.
4. Розмір процентів за капітальним інструментом обмежується сумою не більшою, ніж сукупна сума прибутку попереднього звітного року, зменшеного на суму обов'язкових відрахувань до резервного та інших фондів банку згідно з вимогами законодавства України; нерозподілених прибутків минулих років; непокритих збитків минулих років.
5. Дострокове погашення капітального інструменту впродовж перших п'яти років із дати укладення договору можливе лише на підставі відповідного дозволу Національного банку України за умови одночасного спрямування за ініціативою інвестора коштів за капітальним інструментом на оплату: простих акцій банку додаткової емісії або іншого капітального інструменту, еквівалентного за якістю, що не матиме негативного впливу на рівень дохідності/прибутковості банку.
6. Вимоги інвестора за капітальним інструментом у разі ліквідації банку задовольняються в останню чергу після задоволення вимог інших кредиторів банку, включаючи за субординованим боргом. Банк погашає зобов'язання за капітальним

інструментом лише після погашення зобов'язань перед іншими кредиторами банку, включаючи за субординованим боргом, строк виконання яких настав.

Таким чином, капітальний інструмент несе для інвестора значно більш високі ризики, ніж це має місце при залученні субординованого боргу. Зазначене, зокрема, зумовлено тим, що у разі погіршення фінансового стану банку-боржника інвестор може внаслідок конверсії боргу стати акціонером банку-боржника або боргові зобов'язання банку-боржника можуть бути взагалі припинені прощенням боргу.

З огляду на це треба зазначити, що чинна редакція ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» не враховує особливості субординації капітальних інструментів стосовно вимог кредиторів за субординованим боргом. З огляду на це в частині першій ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» слід встановити черговість вимог кредиторів за капітальним інструментом, у процесі ліквідаційної процедури банків.

У зв'язку з цим пропонуємо доповнити частину першу ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» пунктом 11 такого змісту:

«11) вимоги за гібридними (борг/капітал) капітальними інструментами».

Висновки. Отже, можна дійти таких висновків щодо правової природи субординованого боргу банків. По-перше, з точки зору приватного права правовідношення, яке виникає між банком та інвестором (кредитор) при залученні коштів на умовах субординованого боргу, є господарським зобов'язанням із залучення відповідно позики, кредиту, банківського вкладу, яке здійснюється банком на умовах субординованого боргу. По-друге, зобов'язання, які виникають при залученні банком коштів на умовах субординованого боргу, є довгостроковими, не забезпеченими, оплатними, та такими, що змінюють черговість задоволення вимог кредиторів, що застосовується у випадку ліквідації чи банкрутства банку. По-третє, наявність публічно-правових норм, що регулюють залучення банками коштів на умовах субординованого боргу, не впливає на правову природу даних правочинів. У зв'язку із цим невідповідність умов вчинених банком правочинів вимогам публічно-правових норм щодо залучення коштів на умовах субординованого боргу не впливає на їх чинність. По-четверте, залучені банком кошти набувають статусу субординованого боргу за умови отримання дозволу Національного банку України на врахування залучених коштів на умовах субординованого боргу до капіталу банку. За відсутності або скасування вказаного дозволу відсутні підстави для включення таких коштів до власного капіталу банку-боржника, та віднесення вимог кредитора за таким правочином у разі ліквідації чи банкрутстві банку-боржника до черги, встановленої законом для задоволення вимог кредиторів за субординованим боргом. По-п'яте, порівняно з капітальними інструментами субординований борг несе для інвестора нижчі ризики, зокрема, тому, що у разі погіршення фінансового стану банку-боржника зобов'язання за капітальним інструментом погашаються в останню чергу, після погашення зобов'язань перед іншими кредиторами, включаючи кредиторів за субординованим боргом, строк виконання яких настав.

1. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів): постанова Кабінету Міністрів України № 3913 від 07.12.2016 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 98. Стр. 66. Ст. 3192, код акта 84112/2016 ; Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капі-

талу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризикованості операції страхування : розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг № 850 від 07.06.2018 р. *Офіційний вісник України*. 2018. № 59; № 82, 26.10.2018. Стор. 186; Стор. 424, Ст. 2086. код акта 91029/2018.

2. Класифікатор іноземних валют та банківських металів: постанова Правління Національного банку України № 34 від 04.02.1998 р. (у редакції постанови Правління Національного банку України № 269 від 19.04.2016 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0521500-98> (дата звернення : 10.12.2019 р.).

3. *Вавринчук В.* Банкам разрешат привлекать бессрочный кредит. *Інформаційний сайт Financial Club*. Стаття від 07.08.2018 р. URL : <https://finclub.net/news/bankam-razreshat-privlekat-bessrochnyj-subdolg.html>. (дата звернення : 02.12.2019 р.).

4. Про встановлення максимальної процентної ставки за залученими коштами на умовах субординаного боргу: постанова Правління Національного банку України № 592 від 30.12.2010 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_592500-10 (дата звернення : 10.12.2019 р.).

5. Положення про спосіб, розмір та умови надання Фондом гарантування вкладів фізичних осіб фінансової підтримки: рішення виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб № 8 від 12.07.2017 р. (у редакції рішення виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб № 94 від 18.01.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1226-14#n11>. (дата звернення : 01.12.2019 р.).

6. *Гавальда К., Стюфле Ж.* Банковское право (Учреждения – Счета – Операции – Услуги). Москва : Финстатинформ, 1996. С. 428–429.

7. Testo inico delle leggi in materia bancaria e creditizia 1 settembre 1993. URL : <https://www.bancaditalia.it/compiti/vigilanza/intermediari/Testo-Unico-Bancario.pdf>. (дата звернення : 01.12.2019 р.).

8. Prawo bankowe: Ustawa Sejmj Rzeczpospolity Polsky z 25.08.1997. URL : <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971400939>. (дата звернення : 06.12.2019 р.).

9. *Овейко С.* Субординированные кредиты. *Банкаўскі веснік* 2010. № 28 (501).С. 47.

10. О несостоятельности (банкротстве) кредитных организаций: Федеральный закон Российской Федерации № 40-ФЗ от 25.02.1999 г. URL : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_22147/. (дата звернення : 05.12.2019 р.).

11. Инструкция о нормативах безопасного функционирования для банков и не банковских кредитно-финансовых организаций: постановление Правления Национального банка Республики Беларусь № 137 от 28.09.1996 г. URL : <http://pravo.levonevsky.org/bazaby/org458/basic/text0071.htm> (дата звернення : 02.12.2019 р.).

12. О деятельности банков: Закон Республики Молдова № 202 от 06.10.2017 г. URL : <https://www.bnm.md/ru/content/zakon-o-deyatelnosti-bankov-no-202-ot-06102017>. (дата звернення : 02.12.2019 р.).

13. О банках и банковской деятельности в Республике Казахстан: Закон Республики Казахстан № 2444 от 31.08.1995 г. URL : https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1003931&doc_id2=1003931#activate_doc=2&pos=204;-44&pos2=5;-98. (дата звернення : 03.12.2019 р.).

14. *Габдаррахманов Д. Ф.* Субординация требований кредиторов в континентальной правовой семье. *Евразийский юридический журнал*. 2016. № 3. С. 105–107.

15. *Кравчук І. С.* Діяльність банків у сфері мезонінного фінансування. *Проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 291.

16. Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012 // OJ L 176, 27.6.2013, p. 1–337.

17. Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC // OJ L 176, 27.6.2013, p. 338–43.

18. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. Basel Committee on Banking Supervision. Bank for International Settlements. 2010. 77. URL : <https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>. (дата звернення : 04.12.2019р.).

References

1. Litsenziini umovy provadzhennia hospodarskoï diialnosti z nadannia finansovykh posluh (krim profesiinoï diialnosti na rynku tsinnykh paperiv): Postanova Kabinetu Ministriv

Ukrainy № 3913 vid 07.12.2016 r. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2016. № 98. Str. 66. St. 3192, kod akta 84112/2016 ; Polozhennia pro oboviazkovi kryterii i normatyvy dostatnosti kapitalu ta platospromozhnosti, likvidnosti, prybutkovosti, yakosti aktiviv ta ryzykovanosti operatsii strakhuvannia: Rozporiadzhennia Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniue derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh № 850 vid 07.06.2018 r. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2018. № 59; № 82, 26.10.2018 r. Stor. 186; Stor. 424, St. 2086. kod akta 91029/2018. (ukr) **2.** Klasyfikator inozemnykh valiut ta bankivskykh metaliv : Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy № 34 vid 04.02.1998 r. (u redaktsii postanovy Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy № 269 vid 19.04.2016 r.) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0521500-98> (ukr) Pro vstanovlennia maksimalnoi protsentnoi stavky za zaluchenyi koshtamy na umovakh subordynarnoho borhu: Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy № 592 vid 30.12.2010 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0521500-98>. (ukr) **4.** Polozhennia pro sposib, rozmir ta umovy nadannia Fondom harantuvannia vkladiv fizychnykh osib finansovoi pidtrymky: Rishennia vykonavchoi dyrektzii Fondu harantuvannia vkladiv fizychnykh osib № 8 vid 12.07.2017 r. (u redaktsii rishennia vykonavchoi dyrektzii Fondu harantuvannia vkladiv fizychnykh osib №94 vid 18.01.2014 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1226-14#n11>. (ukr) **5.** Testo inico delle leggi in materia bancaria e creditizia 1 settembre 1993. URL : <https://www.bancaditalia.it/compiti/vigilanza/intermediari/Testo-Unico-Bancario.pdf>. (ital) **6.** Prawo bankowe : Ustawa Sejmy Rzeczypospolitej Polskiej z 25.08.1997. URL : <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971400939>. (polish) **7.** O nesostoiatel'nosti (bankrotstve) kredytnykh orhanyzatsiy: Federal'nyi zakon Rossiyskoi Federatsiy № 40-FZ ot 25.02.1999 h. URL : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_22147/. (rus) **8.** Ynstruktsiya o normatyvakh bezoparnoho funktsyonyrovaniya dlia bankov y ne bankovskykh kredytno-fynansovykh orhanyzatsiy: Postanovleniye pravleniya Natsyonalnoho banka Respublyky Belarus № 137 ot 28.09.1996 h. URL : https://www.nbrb.by/Legislation/documents/PP_137_2016.pdf. (rus) **9.** O deiatelnosti bankov : Zakon Respublyky Moldovy № 202 ot 06.10.2017 h. URL : <https://www.bnm.md/ru/content/zakon-o-deyatelnosti-bankov-no-202-ot-06102017>. (rus.) **10.** O bankakh y bankovskoi deiatelnosti v Respublyke Kazakhstan : Zakon Respublyky Kazakhstan № 2444 ot 31.08.1995 h. URL : https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1003931&doc_id2=1003931#activate_doc=2&pos=204;-44&pos2=5;-98. (polish) **11.** Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012 // OJ L 176, 27.6.2013, p. 1–337. **12.** Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC // OJ L 176, 27.6.2013, p. 338–43. **13.** Basel III : A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. Basel Committee on Banking Supervision. Bank for International Settlements. 2010. 77. URL : <https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>.

Bibliography

1. Vavrynychuk V. Bankam razreshat pryvlekat bessrochnyi kredyt. *Informatsiyni sait Financial Club*, Stattia vid 07.08.2018. URL : <https://finclub.net/news/bankam-razreshat-privlekat-bessrochnyj-subdolg.html>. (rus) **2.** Havalda K., Stufle Zh. Bankovskoe pravo (Uchrezhdeniya – Scheta – Operatsyy – Uslyhy). Moskva : Fynstatynform, 1996. 428–429. (rus) **3.** Ovseiko S. Subordynirovannyye kredyty. Bankaŭski vesnik 2010. № 28 (501). 47 rus) **4.** Habdarakhmanov D. F. Subordynatsiya trenovaniy kredytoriv v kontynental'niy pravoviy sim'yi. Yevraziys'kyy yurydychnyy zhurnal. 2016. № 3. S. 105–107. (rus) **5.** Kravchuk I. S. Diyal'nist' bankiv u sferi mezoninnoho finansuvannya. Problemy ekonomiky № 2, 2014. S. 291. (ukr).

Babaskin Anatoliy. Legal nature of subordinated debt of financial institutions in Ukraine

In the article, the author argues that from the point of view of private law, the relationship that arises between the debtor (financial institution) and the creditor in attracting funds on terms of subordinated debt, is an economic relationship for attracting, respectively, loan, loan, bank deposit, which is performed on the terms of subordinated debt. Liabilities arising from borrowing on a subordinated debt basis are long-term, unsecured, repayable, and that change the order of creditors' claims to be applied in the event of the debtor's liquidation or bankruptcy. The existence of public-law rules governing the attraction of funds on subordinated debt does not affect the legal nature of the said transactions. Therefore, the failure of a debtor to comply with a transaction with the requirements of public law to attract funds on the basis of subordinated debt does not affect its validity. The funds attracted by the debtor bank acquire the status of subordinated debt, subject to obtaining the permission of the National Bank of Ukraine to take into account the borrowed funds on terms of subordinated debt to the capital of the bank. In the absence or revocation of the said permit, there is no reason to include such funds in the equity of the debtor bank and to assign the claims of the lender to such transaction in the event of liquidation or bankruptcy of the debtor bank to the queue established by law to satisfy the claims of creditors on subordinated debt. The article gives a comparative description of subordinated debt and hybrid capital instruments as components of the bank's additional capital, and offers suggestions for improvement of the current legislation of Ukraine.

Key words: loan, credit, deposit, capital, regulatory capital, interest, subordinated debt, hybrid capital instrument.

DOI: 10.33663/0869-2491-2020-31-281-290

УДК: 347.92

Г. П. ТИМЧЕНКО,

доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник*

ORCID: 0000-0003-4263-9948

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ГЕНЕЗИСУ, СТРУКТУРИ І ФОРМ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ

У статті аналізується система принципів цивільного судочинства. Автор обґрунтовує, що система принципів судочинства як елемент типологізації сучасних судових процесів повинна визначатися первісно тільки бажаною моделлю судочинства, обмежуючи при такому підході законодавчий розсуд, і відмічає можливість всебічного пізнання структури системи лише на ґрунті різних знань. Це сприятиме виділенню об'єктивних факторів, появи і формуванню такої системи та її розвитку. До числа таких факторів дослідник відносить природу і сутність державного ладу, економічний і політичний стан держави, цінності і пріоритети, які склалися у суспільстві на сучасному етапі його розвитку, очікування і потреби цього суспільства у судовому захисті, судову практику, цілі і завдання судочинства, історичні фактори, котрі обумовили характер цивільного процесу, досягнення юридичної науки.

Ключові слова: принцип судочинства, система принципів, верховенство права, європейські стандарти судового захисту, правова визначеність.

**Tymchenko Hennadii*, Doctor of Juridical Sciences, Senior Research Officer

© Г. П. ТИМЧЕНКО, 2020